

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

หลักนิติธรรมกับพรรคการเมือง

จัดทำโดย นายพิเชษฐ พัฒนโชติ
รหัส ๖๑๐๖๒๗

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๖
วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

หลักนิติธรรมกับพรรคการเมือง

พิเชษฐ พัฒนโชติ *

บทนำ

“หลักนิติธรรม” (Rule of Law) เป็นหลักการสำคัญขั้นพื้นฐานในการปกครองของรัฐเสรีประชาธิปไตยเป็นพัฒนาการการใช้อำนาจรัฐ และกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ นักปรัชญาทางกฎหมายและการปกครองของประเทศต่าง ๆ ในโลกให้ความหมายที่แตกต่างกันบ้าง และเนื้อหาสาระส่วนใหญ่พอจะสรุปความหมายให้ใกล้เคียงกันได้ว่า “หลักนิติธรรม” คือความเสมอภาคทางกฎหมาย การอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกัน ความเท่าเทียมกันทางกฎหมาย การปกครองที่ต้องอาศัยความยุติธรรม ประชาชนต้องเสมอภาคกันภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย โดยมีหลักการคือ

- หลักการแบ่งแยกอำนาจ และการตรวจสอบการใช้อำนาจ
- หลักการเป็นอิสระของศาล
- หลักการเสรีภาพขั้นพื้นฐาน
- หลักการไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย
- หลักการฟังเสียงของทุกฝ่าย
- หลักการใช้อำนาจที่ไม่เกินขอบอำนาจ, ไม่เป็นไปตามอำเภอใจ
- หลักการห้ามออกกฎหมายย้อนหลัง
- หลักการไม่ก้าวล่วงการเป็นอิสระ
- หลักเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์
- หลักการปกป้องตนเองเมื่อถูกละเมิด ฯลฯ

เหล่านี้คือความหมายของคำว่า “หลักนิติธรรม” ซึ่งได้รับการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มาตรา ๓ วรรค ๒

“พรรคการเมือง” พรรคการเมืองเป็นผลพวงของทฤษฎีว่าด้วยอำนาจอธิปไตย ซึ่งเป็นที่มาของอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร อำนาจตุลาการ อำนาจอธิปไตย เป็นอำนาจที่ใช้ปกครองรัฐมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นแนวคิดสำคัญที่เชื่อมโยง ทฤษฎีว่าด้วยอำนาจอธิปไตย ว่าด้วยหลักการใช้อำนาจ การแบ่งแยกอำนาจ หลักถ่วงดุลและคานอำนาจ โดยมีองค์กรผู้ใช้อำนาจ คือรัฐสภา ศาล และศาล

จากแนวคิดทฤษฎีดังกล่าว จึงพัฒนาให้มีองค์กรหนึ่งที่เป็นการรวมตัวของบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อเข้าสู่องค์กรผู้ใช้อำนาจดังกล่าว คือพรรคการเมือง เมื่อพิจารณานิยามคำว่า “พรรคการเมือง” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองอย่างเดียวกัน ร่วมกันจัดตั้งและจดทะเบียนเป็นพรรคการเมืองตามกฎหมาย และเมื่อพิจารณาตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติปกครองรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.๒๕๖๐ ซึ่งให้คำนิยามคำว่า “พรรคการเมือง” หมายความว่า คณะบุคคลที่รวมตัวกันจัดตั้งเป็นพรรคโดยได้จัด

กรรมการนโยบาย องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย(ส.ส.ท.) อดีตรองประธานวุฒิสภา คนที่หนึ่ง, ผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตร “หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย” (นรป.) รุ่นที่ ๖ ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ทะเบียนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ดังนั้น สิ่งที่พรรคการเมืองที่จดทะเบียนตามกฎหมาย ต้องเป็นบุคคลที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองอย่างเดียวกัน เพื่อประกอบกิจการทางการเมือง โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจและตรวจสอบการใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวมอย่างแท้จริงตามหลักนิติธรรม

พัฒนาการของรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับพรรคการเมือง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ ได้บัญญัติเกี่ยวกับพรรคการเมือง และได้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติม สาระสำคัญของการเป็นพรรคการเมืองไว้มากมายแตกต่างจากรัฐธรรมนูญในอดีต ซึ่งเกิดจากการใช้รัฐธรรมนูญ ที่ผ่านมามีปัญหาหรือมีเหตุที่ต้องให้มีการตีความรัฐธรรมนูญหลายครั้งหลายหน จะเห็นพัฒนาการดังต่อไปนี้

๑. การจัดตั้งพรรคการเมือง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๔๕ วรรค ๒ บัญญัติว่ากฎหมายตามวรรคหนึ่ง (พรบ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง) ต้องมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการบริหารพรรคการเมือง ซึ่งต้องกำหนดให้เป็นไปโดยเปิดเผยและตรวจสอบได้ เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในการกำหนดนโยบายและการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง และกำหนดมาตรการให้สามารถดำเนินการโดยอิสระไม่ถูกครอบงำหรือชี้นำโดยบุคคลซึ่งไม่ได้เป็นสมาชิกของพรรคการเมืองนั้น รวมทั้งมาตรการกำกับดูแลมิให้สมาชิกพรรคการเมืองกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้บัญญัติถึงการเป็นอิสระของพรรคการเมืองที่จะไม่ถูกครอบงำหรือชี้นำของบุคคลซึ่งมิได้เป็นสมาชิกพรรค ซึ่งถือเป็นเรื่องใหม่ ซึ่งเคยมีเหตุการณ์เกิดขึ้นในอดีตที่พรรคการเมืองบางพรรคถูกครอบงำและสั่งการจากบุคคลภายนอกซึ่งมิได้เป็นสมาชิกพรรคอย่างเปิดเผย ซึ่งไม่เคยมีบทบัญญัติทำนองนี้ในรัฐธรรมนูญฉบับใดมาก่อน

๒. การกำหนดคุณสมบัติในการจัดตั้งพรรคการเมือง

ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.๒๕๖๐

๒.๑ การจัดตั้งพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญพ.ศ. ๒๕๔๐,พ.ศ. ๒๕๕๐ กำหนดจำนวนผู้ร่วมดำเนินการจัดตั้งพรรคการเมือง เพียง ๑๕ คน ส่วน พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญพ.ศ.๒๕๖๐ มาตรา ๙ กำหนดผู้ร่วมจัดตั้งถึง ๕๐๐ คน และกำหนดทุนประเดิมคนละไม่น้อยกว่า ๑,๐๐๐ บาท แต่ไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ บาท ซึ่ง พ.ศ.๒๕๔๐,พ.ศ.๒๕๕๐ ไม่ได้กำหนดทุนประเดิมแต่อย่างใด

๒.๒ การประชุมเพื่อร่วมจัดตั้งพรรคการเมือง ตามมาตรา ๑๐ ต้องมีผู้มาร่วมประชุมไม่น้อยกว่า ๒๕๐ คน ซึ่ง พ.ศ.๒๕๔๐,๒๕๕๐ ไม่ได้กำหนดไว้

๒.๓ กำหนดรายละเอียดในข้อบังคับตามมาตรา ๑๕ ซึ่งได้กำหนดสิ่งใหม่ให้ปรากฏในข้อบังคับของพรรคการเมือง เช่นมาตรา ๑๕ (๖) หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกหรือการให้ความเห็นชอบให้ดำรงตำแหน่ง การดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง และหน้าที่ และอำนาจของหัวหน้าพรรคการเมือง หัวหน้าและกรรมการสาขาฯ และตัวแทนพรรคการเมืองประจำจังหวัด, มาตรา ๑๕ (๑๑) มาตรฐานทางจริยธรรมของกรรมการบริหารพรรคการเมืองและสมาชิก ซึ่งเป็นประเด็นที่

น่าสนใจ เป็นเรื่องใหม่อีกหนึ่งเรื่องหนึ่งของพรรคการเมือง รัฐธรรมนูญพ.ศ.๒๕๕๐ บัญญัติจริยธรรมเฉพาะของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่พรบ.ประกอบรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ว่าด้วยพรรคการเมือง บัญญัติถึงลงถึงกรรมการบริหารพรรคการเมืองและสมาชิก ซึ่งแน่นอนต้องรวมถึงสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่นที่เป็นสมาชิกพรรค สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตลอดจนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ปัญหาอยู่ที่ว่าจะมีพรรคการเมืองใดทั้งที่ยื่นแจ้งจดทะเบียน เตรียมการจัดตั้งพรรคการเมืองมากมาย รวม ๔๐-๕๐ พรรค ตลอดจนพรรคการเมืองเก่าที่จดทะเบียนอยู่แล้วอีกประมาณ ๕๐-๖๐ พรรคการเมือง, จะมีพรรคการเมืองพรรคสักกี่พรรค ที่แสดงให้เห็นการดำเนินการที่มีลักษณะจริงจังกับการเปลี่ยนแปลงของการเมืองในครั้งนี้ ซึ่งจะเป็นการยกระดับของพรรคการเมือง ต่อการดำเนินการตามหลักนิติธรรม อย่างชัดเจน

มาตรา ๑๕(๑๒) หลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกสมาชิกเพื่อส่งเข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและแบบบัญชีรายชื่อ และการคัดเลือกบุคคลซึ่งพรรคการเมืองเห็นสมควรจะเสนอให้ได้รับการพิจารณาแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี ตามมาตรา ๘๘ ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งกำหนดให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการคัดเลือกอย่างกว้างขวาง และมาตรา ๑๕(๑๓) ซึ่งบัญญัติให้รวมถึงบุคคลดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งต้องให้สมาชิกมีส่วนร่วมด้วย ถือได้ว่าเป็นความก้าวหน้าของพรรคการเมืองอีกระดับหนึ่ง ที่สมาชิกพรรคการเมืองมีส่วนร่วมในการกำหนดตัวผู้สมัครตลอดจนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สิ่งเหล่านี้หากพรรคการเมืองไม่ดำเนินการ หรือดำเนินการผิดไปจากข้อบังคับ สมาชิกย่อมต้องตรวจสอบ พรรคการเมือง และผู้บริหารพรรคการเมืองแน่นอน

๓. องค์ประกอบที่สำคัญสำหรับพรรคการเมือง

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๓๐ กำหนด “ห้ามมิให้พรรคการเมือง หรือผู้ใด ให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด ไม่ว่าโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อม เพื่อจูงใจให้บุคคลหนึ่งบุคคลใด สมัครเข้าเป็นสมาชิก ฯ” ซึ่งยังไม่เคยปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับอื่น ๆ ซึ่งเป็นที่รับรู้กันทั่วไปว่า สมาชิกพรรคการเมืองส่วนใหญ่ไม่เคยจ่ายค่าสมาชิก เพราะ ส.ส. หรือผู้สมัคร ส.ส. ของพรรค เป็นผู้ดำเนินการจัดให้ทั้งสิ้น ดังนั้น การเป็นสมาชิกพรรคการเมืองนับจากนี้ไป บุคคลใดประสงค์จะสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดต้องชำระค่าธรรมเนียมพรรคหรือค่าสมาชิกไม่น้อยกว่า ๑๐๐ บาทต่อปี ตามข้อบังคับของแต่ละพรรค หากจะปรากฏเหตุการณ์แบบในอดีต ที่มีการชำระแทนกัน ก็เป็นเรื่องผิดกฎหมายถึงขั้นยุบพรรค ตามมาตรา ๘๒ (๓) ของพระราชบัญญัติ มาตรา ๓๓ บัญญัติว่า “ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดทะเบียนพรรคการเมืองต้องดำเนินการ

(๑) ให้มีสมาชิกไม่น้อยกว่า ๕,๐๐๐ คน และภายใน ๔ ปี ต้องมีสมาชิกไม่น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ คน

(๒) ให้มีสาขาพรรคการเมืองในแต่ละภาคอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา โดยสาขาต้องมีสมาชิกในเขตนั้นตั้งแต่ ๕๐๐ คนขึ้นไป”

มาตรา ๓๕ เขตเลือกตั้งในจังหวัดใดที่มีได้เป็นที่ตั้งสำนักงานใหญ่ หรือสาขาพรรคการเมือง ถ้ามีสมาชิกในจังหวัดนั้นเกิน ๑๐๐ คน ให้พรรคการเมืองแต่งตั้งสมาชิกในเขตจังหวัดนั้น ซึ่งมาจาก

การเลือกตั้งของสมาชิกในจังหวัดนั้นเป็น “ตัวแทนพรรคการเมืองประจำจังหวัด” เพื่อดำเนินกิจกรรมการของพรรคการเมืองในเขตจังหวัดนั้น

มาตรา ๓๘ (๔) ที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมือง ต้องดำเนินการเลือกตั้งคณะกรรมการสรรหาผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมือง, ความในมาตรานี้ แม้เคยมีในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ แต่หาผลในการปฏิบัติไม่ พรรคการเมืองโดยทั่วไป หัวหน้าพรรคการเมือง และเลขาธิการพรรค มักจะมีบทบาทในการกำหนดตัวผู้สมัครของพรรคทั้งระบบแบบแบ่งเขต และแบบบัญชีรายชื่อ แต่ถ้ามามีส่วนร่วมที่ถูกกำหนดในหลายมาตรา ทำให้สมาชิกพรรคมีบทบาทต่อพรรคการเมืองได้จริง, คณะกรรมการสรรหาผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมือง ต้องเป็นอ็องคกคพพหนึ่ง ที่จะทำให้พรรคการเมืองเข้มแข็ง และสามารถคัดสรรคนดี ๆ มาสมัครรับเลือกตั้งได้

๔. การส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง

มาตรา ๔๗ พรรคการเมืองซึ่งประสงค์จะส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. แบบแบ่งเขต ต้องมีสาขาพรรคการเมืองหรือตัวแทนพรรคฯประจำจังหวัดในเขตเลือกตั้งนั้น

การส่งผู้สมัคร ส.ส. ในเขตเลือกตั้งใด ให้พรรคการเมืองส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง จากผู้ซึ่งได้รับเลือกจากสาขาพรรคการเมือง หรือตัวแทนพรรค ฯ ประจำจังหวัดที่มีเขตพื้นที่รับผิดชอบในเขตเลือกตั้งนั้นเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง

มาตรา ๔๘ การส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อ ให้พรรคการเมืองจัดทำบัญชีรายชื่อเพื่อส่งให้สาขาพรรค ฯ หรือตัวแทนพรรคการเมืองประจำจังหวัด โดยให้คำนึงถึงผู้สมัครรับเลือกตั้งจากภูมิภาคต่าง ๆ และความเท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิงด้วย

การส่งผู้สมัคร ส.ส. ตามมาตรา ๔๗, ๔๘ ซึ่งถือเป็นปรากฏการณ์ใหม่ ในการเลือกตั้งของประเทศไทย ซึ่งจะมีการเลือกตั้งกันเองภายในพรรคฯ และภายในเขตเลือกตั้งแต่ละเขต ซึ่งเรียกกันว่า Primary Vote ถือได้ว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดตัวแทนที่จะลงสมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. ได้โดยตรง ไม่ใช่ถูกส่งจากส่วนกลางดังเช่นที่ผ่านมาทุกครั้ง ถือได้ว่าเป็น “หลักนิติธรรม” อย่างหนึ่งของพรรคการเมือง

กระบวนการ Primary Vote แม้จะมีรายละเอียดลงไปอีกในมาตรา ๕๐, ๕๑ ก็ตาม ก็ถือเป็นมิติใหม่ในพรรคการเมือง ที่จะเกิดขึ้นภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ นอกจากนี้ก็ยังมีมาตรการในการป้องกันไว้ในมาตรา ๕๓, ๕๔, ๕๕ ประกอบมาตรา ๑๑๘,๑๑๙

๕. การควมบรมพรรคการเมือง

กฎหมายได้วางหลักไว้ในมาตรา ๙๖, ๙๗ เนื่องจากในอดีต เคยมีนายกรัฐมนตรีหัวใส หลีกเลี่ยงการอภิปรายไม่ไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้เสียงของฝ่ายค้านมีไม่พอที่จะเข้าชื่อยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจได้ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในขณะนั้น จึงรวบรวมพรรคการเมืองอื่น ๆ ในสภาเข้าเป็นสมาชิกพรรคของตนเอง เนื่องจากรัฐธรรมนูญในขณะนั้นไม่มีบทบัญญัติห้ามควมบรมพรรคการเมืองในระหว่างอายุของสภาผู้แทนราษฎร กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงวางหลักไว้ดังนี้

มาตรา ๙๖ ในระหว่างอายุของสภาผู้แทนราษฎร จะมีการควมบรมพรรคการเมือง ที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมิได้

มาตรา ๘๗ การควบรวบพรรคการเมือง ให้กระทำได้เฉพาะเป็นการรวมกันเพื่อจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองใหม่

ซึ่งถือได้ว่าเป็นการพัฒนาทางการเมืองอีกขั้นหนึ่งของระบบรัฐสภาไทย โดยให้พรรคการเมืองได้ตระหนักถึงหลักนิติธรรม

หลักนิติธรรมกับพรรคการเมืองมิได้ถูกกำหนดให้มีเฉพาะในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายเท่านั้น และหากหลักนิติธรรมเป็นหลักในการปกครองบ้านเมือง เพื่อให้บ้านเมืองเกิดความสงบสุข เกิดการพัฒนาทางการเมือง ก่อเกิดความเท่าเทียม ก่อเกิดสันติสุข ประโยชน์สุขเกิดแก่ประเทศชาติ และประชาชน ประชาชนมีความเชื่อมั่นและศรัทธา ซึ่งพรรคการเมืองก็เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะมีส่วนร่วมทำให้เกิดการปกครองนั้น เป็นการปกครองที่มีหลักนิติธรรม หลักการปกครองเพื่อให้บ้านเมืองสงบสุขมีความสำคัญอย่างยิ่ง และใช้ว่าจะเพ็งมีในปัจจุบัน หากมีมาตั้งแต่อดีตตั้งเช่นหนังสือปราชญ์จีนสอนว่า^๑ จื่อกั๋ง(ลูกศิษย์) ถามขงจื้อ(อาจารย์)ว่า ทำอย่างไรจึงจะปกครองบ้านเมืองให้ได้ดี? ขงจื้อตอบว่า “จะต้องทำให้มีอาหารพอเพียง มีอาวุธยุทธโปกรณ์พอเพียง และมีศรัทธาความเชื่อของประชาชน”

จื่อกั๋งถามว่า “หากจำเป็นต้องตัดปัจจัยหนึ่งปัจจัยใดในสามปัจจัย ควรตัดปัจจัยใดออกไปก่อน?” ขงจื้อตอบว่า “ควรตัดอาวุธยุทธโปกรณ์ก่อน” จื่อกั๋งถามว่า “หากจำเป็นต้องตัดปัจจัยหนึ่งปัจจัยใดในสองปัจจัยที่เหลือ ควรตัดปัจจัยใดออกไปก่อน?” ขงจื้อตอบว่า “ตัดอาหารก่อน แต่ไหนแต่ไรมา คนต้องตายกันทุกคน ประชาชนตายไปบ้าง รัฐบาลก็ยังสามารถอยู่ได้ แต่หากปราศจากศรัทธาความเชื่อของประชาชน รัฐบาลย่อมอยู่ไม่ได้”

นอกจากนักปราชญ์จีนโบราณ ยังมีนักปราชญ์ไทย ที่ได้เสนอหลักการปกครองที่ถือเอาประโยชน์ของสังคมเป็นหลัก ดังที่ท่านอาจารย์พุทธทาสได้เสนอธัมมิกสังคมนิยม^๒ โดยสรุปว่า ระบบธัมมิกสังคมนิยม คือระบบที่ถือเอาประโยชน์ของสังคมเป็นหลัก โลกต้องมีระบบการปกครอง ที่ไม่เห็นแก่ตัวและให้ประกอบไปด้วยธรรมะ ระบอบการปกครองในโลกที่ไม่เห็นแก่ตัวคน ตัวบุคคลคือใครมียาวสาวเอา นี้ จะเปิดโอกาสให้ระบบการปกครองนั้นประกอบอยู่ด้วยพระธรรม หรือพระเจ้าแล้วแต่จะเรียก ไม่มีชื่อเรียกอย่างอื่น ก็เรียกไว้ที่ก่อนว่า ระบบธัมมิกสังคมนิยม.

สังคมนิยม ก็แปลว่า เห็นแก่เพื่อนมนุษย์ ไม่เห็นแก่ตัวเอง, ไม่เห็นแก่ตัวคนเดียว เห็นแก่เพื่อนมนุษย์ จึงจะเรียกสังคมนิยม แล้วการเห็นแก่สังคมนั้นต้องถูกต้องด้วย; เพราะว่าผิดก็ได้เหมือนกัน. การเห็นแก่สังคมนิดๆก็คุมพวกไปปล้นพวกอื่น หาประโยชน์มาให้แก่พวกตัวนี้มันก็มีผิด ก็เลยต้องใช้คำว่า “ธัมมิก” ประกอบอยู่ด้วยธรรมนี้ เข้ามานำหน้าไว้ ว่า ธัมมิกสังคมนิยม - ระบอบที่ถือเอาประโยชน์ของสังคมเป็นหลักและประกอบไปด้วยธรรมะ.

^๑ เหว อุ่น ฮุย, พ.ศ.๒๕๔๔, ว่าด้วยการเมืองการปกครอง, ปราชญ์จีนสอนว่า, ส.สุวรรณ แปล, พิมพ์ครั้งที่ ๑, พินิจสำนักพิมพ์, หน้า ๑๑๓

^๒ พุทธทาสภิกขุ, พ.ศ.๒๕๔๙, ธรรมิกสังคมนิยม, การเมืองคืออะไร, กลุ่มศึกษาที่สวนโมกข์ สุราษฎร์ธานี, ครั้งที่ ๑, บริษัทงานดี จำกัด, หน้า ๘๓

ใจความใหญ่ ก็บอกล่วงหน้าให้ทราบเสียก่อนก็ได้เพื่อจะได้ฟังง่ายๆ ก็คือว่า เป็นระบอบที่เห็นแก่ผู้อื่น จึงไม่มีการกอบโกยเอาส่วนเกิน แล้วสิ่งที่เรียกว่าส่วนเกินนี้คือข้าศึกของมนุษย์ ที่ทำให้มนุษย์ไม่มีสันติภาพ.

นอกจากนี้ยังมีนักปราชญ์ทางพุทธศาสนาอีกท่านหนึ่ง คือท่านสมณะโพธิรักษ์ ได้สรุปการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยแท้ๆไว้ ๑๐ ประการ คือ^๓

๑. การเมืองต้องมีคุณธรรม และเป็นกุศล
๒. นักการเมืองต้องรู้จักประชาธิปไตยที่แท้
๓. นักการเมืองต้องสอนหรือเผยแพร่ประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน ประชาชนก็ต้องชวนวยศึกษาความเป็นประชาธิปไตย
๔. นักการเมืองต้องเป็นผู้พึ่งตนเองได้แล้ว
๕. นักการเมืองต้องเป็นผู้มีก่น้อย สันโดษ
๖. นักการเมืองต้องไม่ทำงานการเมืองเป็นอาชีพหากิน
๗. นักการเมืองต้องเป็นงานอาสาเสียสละ
๘. นักการเมืองจะต้องไม่มีอคติ
๙. นักการเมือง คือผู้มีอิสระแท้จริง ไม่เป็นทาสโลกธรรม
๑๐. การเมืองที่เป็นประชาธิปไตย ไม่ใช่งานเพื่อตัวเรา เพื่อครอบครัว เพื่อหมู่พวก เพื่อพรรค แต่เป็นงานเพื่อบ้านเมือง เพื่อประชาชนทั้งมวล เพื่อผู้อื่นที่พ้นไปจากตัวเอง พ้นไปจากครอบครัว พ้นไปจากหมู่พวก แม้แต่พ้นไปจากพรรคของตน

บทสรุป

หลักนิติธรรม เป็นหลักสำคัญขั้นพื้นฐานในการปกครองเพื่อให้รัฐนั้นเกิดความสงบประชาชนในรัฐนั้นมีความสุขโดยอาศัยการเมืองการปกครองที่ดี สร้างความเป็นธรรมเท่าเทียมกัน ภายใต้กติกาเดียวกันคือ กฎหมาย โดยกำหนดให้มีผู้ใช้อำนาจ ๓ ฝ่าย แตกต่างกัน และถ่วงดุลซึ่งกันและกัน โดยมีพรรคการเมืองเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ในการก้าวเข้าไปสู่การใช้อำนาจทางด้านนิติบัญญัติ และบริหาร จึงกำหนดกติกาไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งในที่นี้หมายถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองพ.ศ.๒๕๖๐ โดยมีสาระสำคัญดังได้กล่าวแล้วข้างต้น ปัญหาอยู่ที่ว่าจะมีการปฏิบัติเพื่อไปสู่การปกครองที่ดีโดยอาศัยหลักนิติธรรมได้อย่างไร

จะมีพรรคการเมืองใดบ้างที่จะให้อำนาจของสมาชิกในการเลือกผู้สมัครในเขตของตนเองได้อย่างแท้จริง จะมีสักกี่พรรคการเมือง ที่ให้อำนาจอย่างเป็นอิสระแก่คณะกรรมการสรรหาผู้สมัครของพรรคตนเองโดยไม่มีการแทรกแซง และมีสักกี่พรรคการเมืองหรือไม่ที่ให้ความสำคัญ ในการจัดตั้งคณะทำงานหรือคณะกรรมการด้านวินัยและจริยธรรมของพรรค ที่จะตรวจสอบสมาชิกในทุกๆระดับ

^๓ สมณโพธิรักษ์, พ.ศ.๒๕๕๔, นิยามการเมือง, เราคิดอะไรตอนถ้าไม่ออกจะจะไม่พอสักจะ, น.ส.ลัดดา ปิยะวงศ์รุ่งเรือง, ครั้งที่ ๑, สำนักพิมพ์กัลป์, หน้า ๙๙

หากพรรคการเมืองปฏิบัติหรือกระทำดังที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย นอกเหนือจากความสามารถในการบริหารราชการแผ่นดิน กฎ กติกาที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมย่อมสร้างความเชื่อมั่น และศรัทธาก็ต้องตามมา จึงเป็นความจริงดังขงจื้อได้กล่าวไว้กว่า ๑,๐๐๐ ปีแล้ว

นอกจากนี้ หากพรรคการเมืองนำธรรมะมาปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นคำสอนของศาสดาใดก็ตาม แน่นนอนการเมืองที่จะเกิดตามมาย่อมเป็นการเมืองเพื่อความผาสุกของมวลมนุษยชาติ

การณ์จะเป็นอย่างไร ก็คงต้องติดตามกันในทางปฏิบัติ พรรคการเมืองที่จะประกอบกิจกรรมทางการเมืองในวันข้างหน้า ผู้เขียนหวังจะอยู่คู่สังคมที่สงบสุข ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมือง รัฐบาลที่เป็นของประชาชนย่อมต้องสร้างประโยชน์ให้ประชาชน ,พรรคการเมืองที่ยึดหลักนิติธรรม ย่อมมีโอกาสในการผลักดันให้ บ้านเมืองเป็นประชาธิปไตยเป็นสังคมที่มีธรรมะ มีการแบ่งปัน ไม่เบียดเบียนกัน เป็นการใช้อำนาจอรัฐ เพื่อประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง.

บรรณานุกรม

พุทธทาสภิกขุ. การเมืองคืออะไร?. กลุ่มศึกษาที่สวนโมกข์ สุราษฎร์ธานี.บริษัทงานดี จำกัด, ๒๕๔๙.หน้า ๘๓

สมณโพธิ์รักษ์. เราคิดอะไร ตอนถ้าไม่ออกบวชจะไม่พบสัจจะ,กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์กลิ่นแก่น.๒๕๕๔.หน้า๙๙

เหอ อุ่น ฮุย.ปราชญ์จีนสอนว่า, กรุงเทพมหานคร. พิราบสำนักพิมพ์. ๒๕๔๔. หน้า ๑๑๓

